

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yayınların incelenmesi

Examining the publications on juveniles driven to crime

Yavuz Aslan¹

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada Türkiye’de 1980-2020 yılları arasında suçta sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan makale ve tez türündeki çalışmalarda ortaya koyulan yaklaşım ve fikirlerin tartışılması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden döküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda Dergipark, Google Scholar, Ulakbim, Asos İndeks ve Ulusal Tez Merkezli gibi birçok kaynak taranmıştır. Literatür taraması sonucu ulaşılan 64 çalışma suçta sürüklenen çocukların özellikleri, çocukların suçta sürüklenmesinde etkin risk faktörleri ve çocukların sürüklenmesine yönelik önleyici tedbirler şeklinde temalara ayrılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Yapılan analizler neticesinde suçta sürüklenen çocukların çoğunun düşük gelir ve düşük eğitim düzeyine sahip ailelere sahip olduğu, cinsiyet bakımından erkek çocukların suçta daha fazla sürüklendiği ve çocuklar arasında hırsızlık/gasp gibi suçların ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Çocuk ihmal ve istismarı, yoksulluk ve boşanma gibi faktörlerin çocukların suçta sürüklenmesinde önemli faktörler olmuştur. Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi, etkili eğitim programları ile davranış kazandırılması ve suçta sürüklenen çocuklara yönelik etkili rehabilitasyon programlarının uygulanması çocukların suçta sürüklenmesinde önleyici tedbirler olarak görülmüştür.

Sonuçlar: Suçta sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikler bakımından benzer özellikler gösterdiği ve suçta sürüklenme nedenlerinin benzer olduğu kanaatine varılmıştır. Çocuk suçluluğunun önlenmesi için alınması gereken tedbirler konusunda ise birçok çalışma benzer öneriler geliştirmiş olsa da farklı öneriler geliştiren çalışmalara da rastlanmıştır. Ancak genel olarak suçta sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan çalışmaların yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar kelimeler: çocuk; suç; çocuk suçluluğu

ABSTRACT

Aim: This study, it is aimed to discuss approaches and ideas of articles and thesis studies which made in Turkey between the years 1980-2020 about delinquent children.

Methods: In the study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. In the study, it has been reached 64 studies after screening many sources such as Dergipark, Google Scholar, Ulakbim, Asos İndeks and National Thesis Center.

Results: As a result of the analyzes made, it was understood that most of the children delinquent had families with low income and low education level, boys were more driven to crime in terms of gender, and crimes such as theft/extortion came to the fore among children. Factors such as child neglect and abuse, poverty and divorce have been important factors in the delinquency of children. Positive parent-child relationship, effective education programs and behavior gain and implementation of effective rehabilitation programs for delinquent children are seen as preventive measures in delinquency.

Conclusion: In the analyzes, it was concluded that similar results were reached in terms of the characteristics of the children driven to crime and the reasons for being driven to crime. Although many studies offered similar recommendations on the measures to be taken for the prevention of juvenile delinquency, there are also studies that offered different recommendations. However, it was concluded that the studies on the delinquent children in general are not sufficient

Keywords: child; crime; juvenile delinquency

Giriş

İnsan yaşamının ilk ve en önemli dönemlerinden biri çocukluktur. Akademik literatürde çocuk ile ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Sosyal çalışma disiplini bağlamında Uluğtekin (1991) çocuğu; gelişim evrelerini tamamlama sürecinde, toplumsal olarak birey olmaya hazırlanan ve sorun ve karmaşalarla yüklü olup on sekiz yaşından küçük olan birey olarak tanımlarken, psikoloji disiplinde Yörükoğlu (1989) çocuğu; gelişimi devam eden insan yavrusu, henüz olgunlaşmamış, reşit olmayan yurttaş olarak tanımlamaktadır. Hukuk bağlamında ise Yavuzer (2006)’e göre çocuk; doğumdan ergenliğe kadar olan dönemi yaşayan kişidir. Tüm tanımlardan anlaşılacağı üzere çocuk, gelişimi devam eden, ergenlik çağına gelmemiş kişidir. Çocuk kavramı ile ilgili gerek ulusal gerekse de uluslararası belgelerde de çeşitli

tanımlamalara rastlamak mümkündür. Birleşmiş Milletler tarafından 29 Kasım 1985 tarihli ve 40/33 sayılı kararla kabul edilen Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar 2. Maddesinde çocuk, yürürlükte olan hukuk sisteminde işleyebileceği herhangi bir suçtan kaynaklı yetişkin insanlardan farklı davranılması gereken kişi olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte ulusal belgelerde de çocuk kavramı ile ilgili tanımlamalar mevcuttur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 6. Maddesine göre çocuk; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanun’u 11. Maddesine göre ise çocuk; on sekiz yaşından gün almamış kişi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 3. Maddesine göre de çocuk; daha erken yaşta ergin olsa dahi henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır.

Suçta sürüklenen çocuk kavramının nasıl tanımlandığını ifade etmeden önce suçun nasıl tanımlandığını açıklamak önemlidir. Toplumda herhangi bir davranışın suç olarak kabul edilebilmesi için suçun maddi ve manevi unsurlarının gerçekleşerek o davranışın yasal ve sosyal normları ihlal etmesi gerekmektedir (Bilici, 2017). Dolayısıyla yasal olmayan ve işlendiği zaman devlet müdahalesi ve cezası gerektiren fiillerin çocuk, ergen, engelli, yetişkin vb. kişiler tarafından işlenmesi farklı müdahale ve ceza yöntemlerini gerekli kılmaktadır. Çocukların ceza kanunlarında suç olarak görülen herhangi bir fiili işlemesi sonucu yargı organlarının karşısına çıkarılması çocuk suçluluğu olarak tanımlanmıştır (Akyüz, 2000). Bal (2004)'a göre ise çocuk suçluluğu; çocuk yaşta kabul edilen kişilerin yasaların veya toplumun suç saydığı bir fiili işlemesi olarak tanımlanmıştır. Çocuk suçluluğu kavramına farklı disiplinler tarafından da tanımlamalar getirilmiştir. Örneğin Uluğtekin (1991) hukuki açıdan çocuk suçluluğunu; 18 yaşını doldurmamış kişilerin mevcut ceza kanunlarında suç olarak görülen bir davranış işlemesi olarak görürken; Duyan (2011) çocuk suçluluğunu sosyolojik açıdan; toplumun sosyal yapısını, değerlerini ve normlarını ön plana çıkararak toplum tarafından kabul edilen davranış kurallarından sapma olarak tanımlamıştır.

Çocuk Mahkemeleri kanunu 20. Maddesine göre; çocukların işledikleri yasal olmayan bir fiile karşı yasal sorumluluğu 12 yaşından sonra başlar. Ayrıca 12-15 yaş grubuna giren çocukların işledikleri fiilin suç olup olmadığı ile ilgili durumlar çocuğun işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını anlama yeteneğinin olup olmadığına da bakılmasını gerektiren bir durum meydana getirmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre suçta sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan veya işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik önlemine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak 12 yaşın altında olan çocuklarda ceza sorumluluğu bulunmamakla birlikte 12-15 yaş aralığındaki çocuklarda ise işledikleri fiilin suç olup olmadığını anlayıp anlamadıklarına bakılması gerekmektedir. Çocukların işledikleri öne sürülen fiilin çocuk tarafından suç olarak algılanıp algılanmadığının anlaşılması için çocuklar adli makamlar tarafından adli tıp, çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniği, ergen ve psikiyatri polikliniği vb. merkezlere gönderilmektedirler. Suçta sürüklenen çocukların bu ve benzeri merkezlere sevk edilmelerinin sebebi çocukların işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığını belirlemek içindir (Aksu, Karakoç, Özgür & Gün, 2013).

Türkiye'de suçta sürüklenmiş çocuk ile ilgili sosyoloji, sosyal hizmet, hukuk, hemşirelik ve psikoloji gibi birçok disiplin tarafından hem teorik hem de alan araştırması kapsamında çalışmalar ortaya konulmuştur. Ancak suçta sürüklenmiş çocuklara yönelik yapılmış çalışmaların kapsamlı bir değerlendirmesinin yapılmamış olması literatürde bir eksiklik olarak görülmüştür. Dolayısıyla akademik literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışma genel olarak dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm giriş kısmı olup bu bölümde çalışmanın ana teması olan suçta sürüklenen çocuk kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde çalışmanın yöntemine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm bulgular kısmına ayrılmış olup bu bölüm "suçta sürüklenen çocukların özellikleri", "çocukların suçta sürüklenmesinde etken risk faktörleri" ve "çocukların suçta sürüklenmesinde önleyici tedbirler" şeklinde temalara ayrılarak

her bir tema yorumlanmış ve analiz edilmiştir. Son bölümde ise bulgular kısmında oluşturulan temaların genel bir değerlendirilmesi yapılarak birtakım önerilere yer verilmiştir.

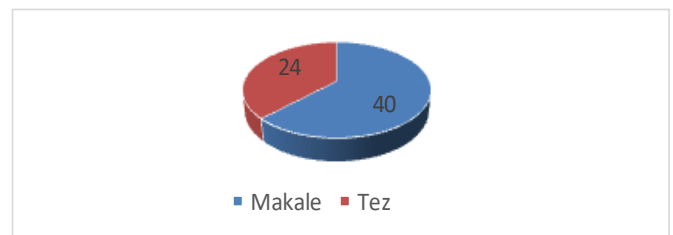
Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye'de 1980 ve 2020 yılları arasında suçta sürüklenen çocuklar kapsamında yapılan makale ve tez türündeki çalışmalara yönelik literatür taraması yapılmıştır. 1980'li yıllar Türkiye'de önemli olayların yaşandığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve 1982 Anayasası Türkiye'de önemli sosyal ve siyasal dönüşümlerin olduğu yıllar olmuştur (Küçük, 2019).

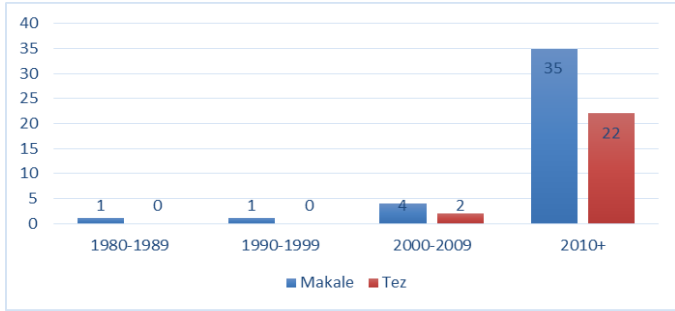
Araştırmanın evrenini Türkiye'de suçta sürüklenen çocuklar ile ilgili yayınlanmış makale ve tez türündeki çalışmalar oluşturmaktadır. Araştırmanın veri derleme sürecinde Dergipark, Ulakbim, Google Scholar, Asos İndeks ve Ulusal Tez Merkezi gibi kaynaklar taranmıştır. Tarama sürecinde suçta sürüklenen çocuklarla ilgili yapılmış makale ve tez çalışmalarına ulaşmak için "suç mağduru çocuk", "suçta sürüklenen çocuk", "suçta sürüklenmiş çocuk", "çocuk suçluluğu", "suçta bulaşmış çocuk", "suç işlemiş çocuk" gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır. Literatür taraması sonucu ulaşılan 64 çalışma makale ve tez türüne göre tasnif edildikten sonra bilimsel bir okumaya tabi tutularak yorumlanmış ve tartışılmıştır. Suçta sürüklenen çocuk kavramının daha iyi anlaşılması için çalışmanın genel çerçevesi "suçta sürüklenen çocukların özellikleri", "çocukların suçta sürüklenmesindeki risk faktörleri" ve "çocukların suçta sürüklenmesine yönelik önleyici tedbirler" temaları etrafında şekillendirilmiştir. Kullanılan anahtar kelimelerle ulaşılan çalışmaların özet bölümleri okunduktan sonra araştırmanın temalarıyla örtüşen içeriğe sahip çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir. Temalarla ilişkilendirilemeyen çalışmalar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Çalışma nitel bir araştırma olup doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, genellikle durum, konu veya olaylar hakkında bilgi barındıran yazılı evraklardan veri elde etme yöntemi olarak kabul edilmektedir (Yıldırım, 1999). Bu çalışmada suçta sürüklenen çocuklar ile ilgili Türkiye'de yayınlanmış makale ve tez türündeki çalışmalar bilimsel bir okumaya tabi tutulduktan sonra yorumlanarak analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda birtakım öneriler sunulmuştur.

Bulgular

Suçta sürüklenen çocuklar ile ilgili literatür taraması, "suçta bulaşmış çocuk", "suçta karışmış çocuk", "suç mağduru çocuk", "suçta sürüklenmiş çocuk" "suçta sürüklenen çocuk" ve "suç işlemiş çocuk" kelimeleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Şekil 1'de görüleceği üzere 1980-2020 yılları arasında suç mağduru çocuk ile ilgili 64 çalışmanın yapıldığı ve bu çalışmaların dağılımına bakıldığında 40 makale ve 24 tez olduğu anlaşılmaktadır. Suç mağduru çocuk ile ilgili yapılan makale ve tez ve çalışmalarının niceliksel olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Suç mağduru çocuk ile ilgili yapılan çalışmaların genel dağılımı

Şekil 2. Suç mağduru çocuk ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı

Suç mağduru çocuk ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı Şekil 2'de verilmiştir. Buna göre 2000 yılından sonra makale ve tez alanlarında yapılan çalışmaların önceki yıllara göre yükseliş gösterdiği anlaşılmaktadır. Özellikle tez alanında yapılan çalışmalarda önceki dönemlere göre ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Bu çalışma özü itibarı ile internet tabanlı bir literatür taraması olduğu için 2000 öncesi dönemlerde yazılan makale ve tez türünde çalışmaların çok kısıtlı olmasının bir nedeni çalışmaların elektronik ortama aktarılamamış olmasından kaynaklandığı iddia edilebilir. Ancak bu iddianın doğruluğu henüz ispat edilmemiştir.

Literatür taraması sonucu ulaşılan makale ve tez türündeki çalışmalar "suça sürüklenen çocukların özellikleri", "çocukların suça sürüklenmesinde etken risk faktörleri" ve "çocukların suça sürüklenmesinde önleyici tedbirler" temaları altında yorumlanmış ve analiz edilmiştir.

Tema 1: Suça sürüklenen çocukların özellikleri: Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara birçok hak tanınmış olsa da çocuklar dünyanın hemen hemen her köşesinde ihmal ve istismara uğrama, suça sürüklenme, fuhşa zorlanma, çalıştırılma vb. olumsuz durumlardan kendilerini koruyamamışlardır. Çocukta istenmeyen davranışlardan en önemlisi çocuğun suça yönelmesi bir başka deyişle suça sürüklenmesidir. Çocuk doğduğunda ne iyi ne de kötü bir varlıktır. O her an gelişerek çevresiyle etkileşim halinde olan varlıktır. Onun iyi ya da kötü olmasında aile, sosyal çevre, okul, ekonomik durum gibi yaşantılarını belirleyen faktörler vardır. Dolayısıyla çocuğun suça sürüklenmesi toplumsal bir sorundur (Güngör, 2008). Çocuğun suça yönelmesinde aile, arkadaş grubu, okul ortamı temel faktörler olmakla birlikte toplumda görülen işsizlik, yoksulluk, göç ve gelir dağılımındaki adaletsizlik gibi sorunlar da çocuğun suça sürüklenmesinde önemli faktörlerdir.

Çocukların diğerleri ile gelecekte nasıl duygusal ve sosyal ilişkiler geliştireceği konusunda geçmiş yaşantıların önemi büyüktür. Bir çocuğun ebeveyn ya da bakıcısı tarafından duygusal ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi çocuğun kendilerine bağlanma becerisi ya da başarısızlığını belirlemektedir. Eğer bir çocuğa yeterli ilgi ve duygusal yatırım yapılmış ve kendini güvende hissetmesi sağlanmışsa çocuk gelecekte olumlu ilişkiler geliştirecek ve bu ilişkileri diğerleri ile olan ilişkilerine de yansıtacaktır. İlgi, sevgi ya da duygusal güven alamayan çocuklar ise gelecekte sosyal sorunlarla karşılaşabilirler ve gelecekteki ilişki ve etkileşimlerinde eksik ve yanlış bakış açılarına sahip olabilirler. Dolayısıyla çocuğun en önemli ihtiyacı sevgi ve ilgidir, çocuk bunlarla yetiştirilirse çocukluğunu yaşar. Bilici de (2017) benzer bir görüşü ifade ederek çocuğun maddi ihtiyaçları karşılanırsa da sevgi, ilgi, şefkat vb. duygusal ihtiyaçlar karşılanmadığında çocuk toplumda kendini gerçekleştiremeyeceğini dile getirmektedir. Çocuğun sadece

sevgi, ilgi ve şefkat gibi manevi ihtiyaçlarının karşılanması da tek başına ideal çocuğun yetişmesinde yeterli olmayabilir. Çocuğun duygusal gereksinimlerinin karşılanmasının yanında çocuğun eğitilmesi de önemlidir. Özellikle içinde yaşadığı toplumun iyi-kötü, zararlı-zararsız vb. normlarını öğrenmesi ve kendisine faydalı olmayan davranışlardan uzak kalması gerektiği öğretilmelidir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi ve ilginin karşılanması, onu faydalı-zararlı, iyi-kötü konularında bilgilendirme, ona kötü davranışları öğretip onlardan sakındırma çocukta olumlu etki bırakırken; çocuğa ve sergilediği davranışlarına kayıtsız kalma, suça özendirme veya suçu teşvik etme gibi etkenler çocukta olumsuz etki bırakarak onu istenmeyen davranışa yöneltebilmektedir (Bilici, 2017).

Suçta yönelen çocukların özellikleri daha detaylı incelendiğinde bu çocukların yetersiz aile ilişkilerinin olduğu, parçalanmış ailelere sahip oldukları, ailelerinde alkol ve madde kullanan ve sabıkalı bireylerinin olduğu belirlenmiştir (Gültekin, 2007). Bunun yanı sıra suç işleyen çocukların çoğunlukla sosyo-ekonomik düzeyi düşük, yoksul ailelerden geldiği düşünülmektedir (Yavuzer, 2006). Suça yönelen çocukların özelliklerini çeşitlendirmek mümkündür. Buna göre sokakta yaşayan veya çalışan çocuklar da suça yönelebilmekte veya maruz kalabilmektedirler (Güngör, 2008). Ayrıca uyuşturucu madde kullanan çocuklar, çocuk pornosu ve fuhşa bulaşan çocuklar, dilenen çocuklar, sokak çeteleri, başıboş çocuklar da suça sürüklenen çocuklar grubuna dahil olabilmektedirler.

Gültekin, Akduman ve Cantürk (2007) Ankara özelinde yaptıkları araştırma ile suça karışan çocuklar ile ilgili çeşitli veriler sunmuşlardır. Buna göre, Ankara Adliyesi Cumhuriyet Savcılığına 01.03.2006-31.08.2006 yıllarında suç işlediği iddia edilen 114 ergen ile yapılan çalışmada; suça karışan çocukların %54.4'ünün 15 yaşında olduğu ve bunların %81.6'sının erkek olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte anne ve babanın eğitim seviyesi ve ergen çocukların suç işleme oranına ilişkin ulaşılan bulgularda ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların suça karışmasında azalma olduğu görülmüştür. Dolayısıyla anne ve babanın eğitilmiş olmasının yanı sıra çocuk yetiştirme konusunda da eğitilmiş olması çocuğun gelişimine ve gelecekte sorunları ile baş etmesinde olumlu bir yaklaşım sergilemesine katkı sağlar. Suça karışan çocukların %64'ünün parçalanmış aile yapısına sahip olduğu ve %94.7'sinin Ankara'ya göç ile yerleşmiş olduğu sonucuna varılmıştır.

Akduman ve arkadaşlarına göre suça karışan çocukların yaşları arttıkça suç işleme oranları da artmaktadır. Bu duruma neden olarak da yaşın ilerlemesi ile çocuklar üzerindeki ebeveyn denetiminin azalması, çocukların ergenlik dönemi özelliklerinden olan arkadaşları ile daha yakın ilişki kurma istekleri, arkadaş çevresinin önem kazanması ve çocuğun kendini sosyal çevresine kabul ettirme isteği gösterilmiştir. Ayrıca mevcut toplumsal yapıda erkeklerin aile ve sosyal yaşantıları boyunca kızlara oranla daha serbest yetiştirilmesi katıldıkları akran gruplarından olumsuz etkilenmelerine ve bu durum erkeklerin daha fazla suça bulaşmasına neden olabilmektedir. Aynı çalışmada anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarda suça karışma oranlarının azaldığı dikkat çekmektedir. Çocuğun toplumsal yaşama adım attığı ilk birim ailesidir dolayısıyla çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde ailesi ile geçirdiği vaktin niceliğinin ve niteliğinin önemi büyüktür. Ayrıca çalışmaya göre suça karışan çocukların bir kısmının parçalanmış aile yapısına sahip olduğu belirtilmektedir. Ölüm veya boşanmadan kaynaklı parçalanmış aile deneyimi çocukların toplumsallaşma süreçlerinde olumsuz

etki bırakarak çevreleri ile uyum sağlama ve iletişim kurmada çeşitli zorluklar yaşamalarına sebep olabilmektedir. Anne veya babadan çeşitli sebeplere yoksun kalmış çocuklar akranlarıyla kurdukları ilişkilerde zorlanırlar ve sosyal uyum sorunları ile karşılaşabilirler (Dizman, Gültekin & Cantürk, 2005). Söz konusu çalışmada ulaşılan diğer bir veri de suça karışan çocukların çoğunun göç ile Ankara iline gelmeleri olmuştur. Göç, kentlerde özellikle ergenler arasında kültür çatışmalarının yaşanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte henüz kent yaşamına hazır olmadan yerleşim yerini değiştiren çocuklar kendilerini toplumdan soyutlama yoluna gidebilmektedirler. Bu durum da çocukların suça yönelmelerine zemin hazırlayabilmektedir. Göç ve sonrasında meydana gelen gecekondulaşma kentlerde sosyal gerilimlere ve gruplar arası çatışmalara, bunun sonucunda da çocuklarda suç oranlarında artışa neden olabilmektedir.

Güngör (2008) Mersin ilinde sokakta yaşayan/çalışan 517 çocuk ile yüz yüze anket yöntemi ile yaptığı çalışmada çocukların %13.9'u herhangi bir suç eyleminde bulunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bu çocukların %58'i kavga-yaralama suçlarına karıştığını ifade etmiştir. Arkadaşlık ortamının şekillendiği sokaklar çocuklarda gruplaşma ve dayanışma kültürünün oluşmasında önemli etkiye sahiptir. Sokakta kurulan her grubun belli başlı kuralları vardır ve üyeler grupta kabul görmek ve itibar kazanmak için grup kurallarını sorgulamadan benimseme yoluna gider. Hayatta kalma mücadelesi vermek zorunda kalan sokak çocukları hırsızlık, gasp, kavga vb. birçok suç olayına karışabilirler.

Aksu ve arkadaşları (2013) Aydın ilinde yapmış oldukları araştırmada 272 çocuktan 147'si adli makamlarca adli tıp kurumuna suça sürüklenme nedeni ile gönderilmiştir. Bu çocuklardan 77 kişi (69 erkek ve 8 kız) hırsızlık suçundan ve 26 kişi yaralama suçundan dolayı adli tıp kurumuna gönderilmiştir. Yerleşim yerine göre incelendiğinde suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmı şehir merkezlerinde yaşamaktadır. Ayrıca ikinci suçunu işleyen çocukların oranı %11.8 olmuştur. Aksu ve arkadaşlarına göre bu oran içerisinde her üç olgudan birinin ikinci defa benzer suçu tekrar etmiş olması çocuklara yönelik uygulanan rehabilitasyon hizmetlerinin yetersiz olduğunu anlamına gelmektedir. Suça sürüklenen çocukların büyük kısmının şehir merkezlerinde yaşamaktadır.

Gümüştaş, Yulaf, Gökçe, Sağlam ve Kütük (2014) Adıyaman ilinde yaptıkları araştırmada daha önce bahsedilen çalışmalara paralel veriler elde etmişlerdir. Buna göre 89 erkek ve 32 kız olmak üzere 121 kişi üzerinden yapılan araştırmada suça sürüklenen çocukların %93.8'i erkek ve %6.3'ü kızlardan oluşmuştur. Suça sürüklenen çocukların %97.4'ü 12-15 yaş arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte bu çocukların %97.4'ü şehir merkezlerinde yaşamakta, %63.9'u eğitimine devam etmekte ve %86.1'i normal zihin düzeyine sahiptir. Suça karışan bu çocukların en çok işledikleri suçlar %37.5 ile hırsızlık ve %35.1 ile kasten yaralama olmuştur. Suça karışan çocukların %11.3'ü benzer suçu ikinci defa tekrar etmiştir. Ayrıca araştırma sonucuna göre eğitime devam edip suça karışan çocukların ders başarılarının düşük olması ve okula devam etmeme durumları suç ile ilişkili bulunan diğer faktörlerdendir (Şen, Karbeyaz, Toygar & Akkaya, 2012).

Suçta karışan çocukların özelliklerine ilişkin elde edilen veriler benzerlik göstermektedir. Kaplan, Çalışkan, Evgin ve Caner (2016) Nevşehir ilinde yapılan araştırmada 2019-2013 yılları arasında suça sürüklenen çocuk sayısında artış olduğu, çocukların suça karışma sebepleri arasında ise en çok kasten

yaralama, hırsızlık ve taksirle yaralama suçları olduğu bilgilerine ulaşmıştır. Bahsedilen bulguların yanı sıra suça karışan çocukların 12-18 yaş arasında olduğu, çocukların çoğunun erkek olduğu ve şehir merkezinde yaşadığı ifade edilmiştir. Ediz ve Türe'nin de (2015) Ankara ilinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında suça sürüklenen 900 çocuktan %53.04'ünün mal varlığına karşı suç işlediği, %30'unun eğitim hayatına devam etmediği ve %65'inin düşük gelire sahip ailelerden geldiği belirtilmiştir. Görüldüğü üzere Türkiye'nin birçok ilinde yapılan çalışmalarda suça karışan çocuklar ile ilgili cinsiyete, karışılan suç türüne, ailenin sosyo-ekonomik durumuna ve yaşanan mekâna ilişkin veriler benzerlik göstermektedir.

Tema 2: Çocukların suça sürüklenmesinde etkin risk faktörleri: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocukların suça yönelmesini tetikleyen çok sayıda risk faktörü vardır. Ailenin ekonomik durumu, eğitim düzeyi ve içinde bulunduğu psiko-sosyal durum çocukların yönelmelerini etkilemektedir. Ayrıca ebeveyn denetimi, çocuğun fiziksel ihmal ve istismarı, suça yatkınlık ve düşük eğitim düzeyi gibi nedenler de çocukları suç işlemeye iten risk faktörleri arasındadır (Gümüştaş ve ark., 2014). Çocuk suçluluğunun nedenlerini bireysel ve toplumsal olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bireysel nedenler olarak yaş ve cinsiyet gösterilirken toplumsal nedenler arasında aile, eğitim, şehirleşme, göç, kamu yönetimi, yoksulluk vb. nedenler gösterilmiştir. Göcek de (2009) benzer şekilde çocuğu suça iten nedenleri kişiye ve kişiliğe bağlı nedenler ve çevresel nedenler olarak ikiye ayırmıştır. Kişiyeye ve kişiliğe bağlı nedenler çocuğun sahip olduğu kalıtsal, fiziksel ve psikolojik özellikler olarak belirtilmiştir. Çevresel nedenler ise aile, okul, göçler, arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları ve iş çevresi şeklindedir. Tunceroğlu (2015) araştırmasında çocuk ve suç ilişkisi bağlamında ailesel faktörlere ilişkin ulaştığı bulgularda ailede geçmiş suç kayıtlarının olması, parçalanmış aile deneyimi, aile içi olumsuz ilişkiler, ailenin eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumu gibi nedenlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla çocukların suça sürüklenmesinde öncelikli olarak aile ve kişi kaynaklı risk faktörlerinin yanı sıra akran grubu ve sosyal ve çevresel faktörlerinin etkili olduğu söylenebilir.

Çocukların suça yönelmelerinde akran ve arkadaşlıkların rolü gözden kaçmamalıdır (Bilici, 2017). Aileden sonra çocuğun birlikte en çok zaman geçirdiği kişiler arkadaşlarıdır. Ailesi tarafından duygusal yönden ihmal edilen çocuk ihtiyaç duyduğu sevgi, ilgi, kabul görme gibi ihtiyaçlarını sokakta kurduğu arkadaşlık ilişkileri üzerinden karşılama yoluna gidecektir. Sokağın risk oluşturan bir mekân olması gerçeği göz önüne alındığında sokakta kurulan sosyal çevre ve daha önce de belirtildiği gibi sokakta kurulan grupların kendi içlerinde kurallarının olması durumu çocuğun suça yönelmesine de zemin hazırlayacaktır. Çocukların arkadaşları tarafından sözel tehdide uğramaları, alay edilmeleri, küçük düşürücü dile maruz kalmaları; kişinin kendisi hakkındaki algısının olumsuz olmasına (Dubonoski, Inaba & Gerkewicz, 1983; Fantuzzo, Brouch, Beriama, Atkins & Marcus, 1997) neden olacağı için çocuk kendini ispat çabasıyla suça karışabilmektedir.

Çocukların suça yönelmesini etkileyen faktörler bu kadarla sınırlanamaz. Özellikle gelişmiş ülkelerde çocuk suçluluğundaki artışın altında aile yapısının korunamaması, boşanma, ailedeki kayıplar vb. fenomenler yatmaktadır. Dolayısıyla boşanmanın arttığı toplumlarda (gelişmiş ülkeler de dâhil) çocuklarda suç oranları da artmaktadır. Altun, Şahin,

Fındıklı ve Sınır (2016) araştırmasında, Kahramanmaraş ve Muğla illerinde Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na adli makamlar tarafından gönderilen 82 çocuk üzerinden yapılan araştırmada çocukların %19.5'inin boşanmış ailelerden geldiği sonucuna varılarak boşanmanın çocuğun suç davranışına yönelmesi üzerindeki etkisini ortaya koyulmuştur. Boşanmanın yanı sıra çocukların suça sürüklenmesinde görsel medyanın da önemli bir etkisi vardır. Şiddet içeren birçok dış faktör, bireyin suça yönelmesine neden olmaktadır (Bilici, 2017). Özellikle şiddet içerikli medya programları dolaylı da olsa çocukları olumsuz etkilemektedir. Çocuklar, medya ile girdikleri yetişkinler dünyasında yetişkinlerin öğrendiklerini öğrenerek çocukluklarını yitirmektedirler (Akbaş & Atasü, 2009). Üç bine yakın araştırmadan elde edilen verilere göre, medya programlarındaki yoğun şiddet içeriği insanları olumsuz etkilemekte ve ailede, çevrede ve toplum içerisinde şiddet ile büyüyen çocuklar şiddete yönelebilmektedirler (Şirin, 2011).

Çocukların suç davranışına yönelmesinde en önemli faktörlerden biri de hiç şüphesiz yoksulluktur. Fırat, İltaş ve Gulmen (2016) Adana'da 2014 yılı içerisinde Adana Adliyesi çocuk mahkemelerine suç işlediği iddiası ile getirilen 258 çocuk ile yapmış oldukları araştırmada ailenin sahip olduğu gelir ile suç işleme arasında bir ilişki saptamışlardır. Buna göre; suça karışan 258 çocukta %19.5'inin aylık geliri 499TL'nin altında, %25.6'sının aylık geliri 500-899TL arasında, %21.7'sinin 900-1299TL arasında olduğu ve %33.3'ünün aylık geliri ise 1300TL ve üstünde olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra herhangi bir sosyal güvencesi olmayanların oranı da 90 kişi ile %34.9 oranında olmuştur. Ayrıca söz konusu çalışmada suç işleyen çocukların çoğunluğunun hırsızlık suçuna yöneldiği tespit edilmiştir. Genel olarak yoksulluk suç ile ilişkili olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk bir bakıma kötü yaşam koşullarını temsil etmesi nedeniyle bu şartları değiştirmek isteyen çocukların hırsızlık, mala karşı suç, yaralama vb. suçlara yönelmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk ve suç doğrudan veya dolaylı da olsa birbirini etkilemektedir.

Tema 3: Çocukların suça sürüklenmesine yönelik önleyici tedbirler. Çocukların suça yönelmesinden sonra alınan önlemlerin çocuk suçluluğunu azaltmada etkisiz olması, çocuk suça yönelmeden önce alınması gereken tedbirleri zorunlu kılmaktadır. Bundan dolayı da çocukları suça iten nedenlerin belirlenmesi çocuk suçluluğunun önlenmesi için alınması gereken tedbirler için son derece önemlidir. Çocuğun suça yönelmesini engellemek için onu suça yönelten faktörlerinin ortaya konulması gerekir. (Becker-Blease, Finkelhor & Turner, 2008). Kısacası çocukları suça yönelten asıl nedenlere ulaşmak ve bu nedenleri ortadan kaldırmak çocuk suçluluğunun önüne geçilmesinde temel koşuldur. Bu sebeple çalışma kapsamında değerlendirmeye aldığımız çalışmalarda çocuk suçluluğunun önlenmesinde alınması gereken tedbirlerden bir kısmına değinmekte yarar vardır.

Çocuk suçluluğuna ilişkin en önemli faktörler anne ve babanın çocuğa karşı ilgisiz olması, anne ve babanın çocuk üzerindeki yetersiz denetimi ve anne ile baba arasındaki zayıf bağlardır. Bilindiği üzere çocuklar için anne ve baba rol modeldir. Çocuklar iyi birer gözlemcidirler. Anne ve babalarının ne söylediğinden çok ne yaptıklarıyla ilgilendirler. Bilici (2017)'ye göre; çocuk için anne ve babalar ilk rol modeldirler. Çocuktan istedik davranışların beklenmesi için anne ve babanın çocuğa iyi örnek olması zorunludur. Yavuzer (2006) çocuğu; "sevildiğini hissetmeden yaşayamaz. Çocuk, ana-baba sevgisinin kendi şahsına olmasını ister. Başarılı olduğu için, iyi not aldığı için değil, şartsız olarak gerçekten sevginin

kanıtlanmasına ihtiyacı vardır. Sevildiğinden emin olan çocuk, sevgisini beklediği kişileri azaba sokarak inatçı bir biçimde hoş gitmeyecek davranışlar içine girmeye gerek görmez" şeklinde tanımlanmıştır. Bu da gösteriyor ki çocuğun yetiştirilmesinde birincil sorumlular anne ve babalardır. "Suçlu çocuk yoktur, suça itilen çocuk vardır" ifadesinden hareketle çocuğun gelişiminde anne ve babanın çocuğa nasıl örnek olduğu, çocuğu nasıl eğittiği ve yönlendirdiği çocuğun geliştireceği davranışlarda belirleyici unsurlardır (Yavuzer, 2006). Bülbül ve Doğan da (2016) çocukların suça yönelmesinde aile faktörünün etkili olduğunu ve suça yönelmiş çocuklara yönelik rehabilitasyon hizmetleri yürütülürken bu çocukların ailelerine de eğitim programları veya ailenin sosyal yapısını artırıcı proje ve programların geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Okulun çocuk için sosyalleşme, akranlarıyla etkileşim kurma, model alma, meslek öğrenme, toplumsal yaşamda gerekli kuralları öğrenme gibi birçok katkısı vardır. Analizini yaptığımız çalışmaların birçoğunda okula devam etmeme veya okula devam edip düşük başarı düzeyine sahip olma suça yönelen çocukların özellikleri arasında gösterilmiştir. Dolayısıyla çocuk suçluluğunun önlenmesinde okulların çok önemli rolleri bulunmaktadır. Okula gitmeme, çocuğun ruhsal gelişiminin olumsuz etkilenmesine, okulda verilen eğitim ile gerekli davranışların kazanılamamasına, sonuç itibarıyla suç işleme yatkınlığının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Şen ve ark., 2012).

Çocukların suça yönelmesini önleyici tedbirler olarak sıralanan söz konusu tedbirler birçok çalışmanın ortak noktasını oluşturur. Bunların dışında alınabilecek önemli önlemlerden birine de Akbaş ve Atasü'nün (2009) çalışmalarında rastlanmıştır. Bu çalışmada çocukların suça yönelmesini önlemek adına bir çocukluk teorisinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Düşünüldüğünde bütün teoriler yetişkinler tarafından ortaya konulmuştur. Çocuk da pozitif bir sınıf oluşturmalıdır. Çocukluk teorisinde çocuğun özne olduğu, çocuk adına değil, çocuğun katılımı ile çocukla birlikte bir işleyiş sürecinden söz edilmektedir. İnsanlara kendi yaşamları ile ilgili konularda söz sahibi olmalarına fırsat tanınmalıdır (Akbaş & Atasü, 2009). Dolayısıyla çocuğun gelişimini, çocuğun nasıl düşündüğünü ve nasıl davranması gerektiğini açıklayan ve sadece çocuklara özgü bir teorisinin varlığının çocukların suça yönelmesini bitirmese bile azaltmada etkili olacağı düşünülmektedir.

Demir ve Bademci de (2016) Türkiye'de suça sürüklenen çocuklara yönelik yapılan araştırmaların çocukların sosyo-demografik faktörleri ekseninde yapıldığını ileri sürüp çocuk suçluluğu sorununun çözümüne ilişkin çocuk bakışına ve deneyimlerine dayanan nitel araştırmaların ortaya koyulması gerektiğini belirtmişlerdir. Söz konusu çalışmada suça karışan 17 yaşında bir genç ile haftada bir olmak üzere toplam 12 hafta boyunca terapi yapılmıştır. Aile içi olumsuz ilişkilerin çocuğun suça yönelmesinde en önemli nedenlerden biri olduğu sonucundan hareketle çocukla güvene dayalı ilişki kurularak çocuğun umutsuzluk ve değersizlik gibi duyguların üstesinden gelmesi ve psikolojik olarak güçlenmesi sağlanarak çocuk üzerinde olumsuz etki bırakan duygularda düzelmeler meydana gelmiştir. Suça sürüklenen çocuklarla yapılacak terapi çalışmaları ile geçmiş yaşantıların onarılması, güvene dayalı bir ilişkinin kurulması ve güçlü yönlerinin ortaya çıkarılmasıyla çocuğun suça yönelmesine neden olan olumsuz duyguların üstesinden gelmesi sağlanabilir. Çocuklara özgü bir teorisinin gerekliliğinin yanı sıra alınabilecek bir diğer önemli

tedbir de Topçuoğlu'nun çalışmasında yer almıştır. Çocuk Suçluluğu ve Gelişimsel (Risk-Odaklı) Suç Önleme isimli çalışmada çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik Batı'da kullanılan "gelişimsel ya da risk-odaklı yaklaşımlarla suç önleme programları" üzerinde durulmuştur. Gelişimsel ya da risk odaklı yaklaşımla suç önleme programları resmi suç olayı meydana gelmeden önce suçu önlemeye çalışan müdahale programlarını kapsamaktadır (Topçuoğlu, 2014). Dolayısıyla Gelişimsel ya da risk odaklı yaklaşımla suç önleme programları çocuk suçluluğu için risk oluşturan etkenlerin önceden tespit edilerek suç davranışı henüz meydana gelmeden önce aile, okul, akran grubu ve yaşanan mekanlar üzerinden çocukların sosyal, bilişsel ve duygusal olarak desteklenmelerini kapsamaktadır.

Gelişimsel ya da risk odaklı yaklaşımla suç önleme programları çocukların suça yönelmeden önce alınması gereken tedbirleri içermektedir. Ancak çocuk suça bulaştıktan sonra da özellikle hukuk boyutunda da birtakım tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu konuda Aslan (2008) çalışmasında Türkiye'de Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabulü ile her il ve ilçede çocuk koruma birimlerinin kurulduğunu belirtmiş olup mevzuat ve uygulama noktasında uluslararası standartlara uygun düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte suça bulaşmış çocukları yargılama öncesinde gözaltına alınan dışında farklı tedbirlerin uygulanması yoluna gidilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Söz konusu çalışmada ayrıca çocuk ceza adalet sisteminde uluslararası sözleşmelerin tam olarak hayata geçirilmesi ve çocuk ceza adalet sistemindeki çocuklara yönelik uygun rehabilitasyon önlemlerinin uygulanması önerilmektedir.

Zengin ve Kesgin (2013) çalışmalarında çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin önemine vurgu yaparak, Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler, Adli Kuruluşlar, İl Emniyet Müdürlükleri, İl Sağlık Müdürlükleri, İl Millî Eğitim Müdürlükleri, İl Sosyal Hizmet Merkezleri vb. kurumların rol alması gerektiğine yönelik farklı bir bakış açısı ortaya konulmuştur. Çalışmada çocuk henüz suç işlemeyen önce söz konusu kurumların aile, okul ve sokak temelli çalışmalar yaparak çocuk suçluluğunun önlenmesi için rol almaları üzerinde durulmuştur. Çocuk suç işledikten sonra ise polis, sosyal hizmetler, ıslahevleri gibi kurumlar üzerinden çocukların tekrar suça yönelmesini önleyecek rehabilitasyon programlarının ortaya konulması belirtilmiştir. Özellikle riskli ailelerin tespit edilerek bu ailelere sosyal, ekonomik ve psikolojik desteğin (Yıldız, 2009) sağlanması önem arz etmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada Türkiye'de suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan akademik yayınlar incelenmiştir. Bu kapsamda Dergipark, Google Scholar, Asos İndeks ve Ulusal Tez Merkezi gibi kaynaklar üzerinden literatür taramasına gidilmiştir. Literatür taraması sonucu ulaşılan 64 yayın bilimsel bir okumaya tabi tutulduktan sonra suça sürüklenen çocukların özellikleri, çocukların suça sürüklenmesinde risk faktörleri ve çocukların suça sürüklenmesine yönelik önleyici tedbirler şeklinde temalara ayrılarak analiz edilmiştir.

Tema 1: Suça sürüklenen çocukların özellikleri: Bu tema altında yapılan analizlerde suça sürüklenen birçok çocuğun ortak özelliği düşük eğitim düzeyi ve düşük gelire sahip ailelere sahip olmalarıdır. Bununla birlikte çocukların çoğunun hırsızlık ve gasp/yaralama gibi suçlara yöneldiği anlaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar suça sürüklenen çocuk sayısında her geçen yıl artış olduğunu göstermektedir. Türkiye'de 27 il üzerinden elde edilen verilerde adli birimlere sevk edilen çocuk sayısı 1997-2006 yılları arasında 21,546 kişiden 44,685 kişiye yükselmiştir. 2008-2011 yılları arasında ise bu rakamlar 54,592 kişiden 74,215 kişiye yükselmiştir (Topçuoğlu, 2014). Uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi Hakkında BM Yönlendirici İlkeleri, ulusal düzeyde de 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakeme kanunu (Aslan, 2008) gibi hukuki düzenlemeler olmasına rağmen çocuk suçluluğu her yıl artarak devam etmektedir.

Tema 2: Çocukların suça sürüklenmesinde risk faktörleri: Bu tema altında yapılan analizlerde yoksulluk, düşük eğitim düzeyi, parçalanmış aile, ailede sabıka kaydının olması ve göç gibi faktörlerin çocukların suça sürüklenmesinde en önemli risk faktörleri olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu risk faktörleri analizi yapılan yayınların çoğunun ortak özelliği olmuştur.

İnsanlar yaşamları boyunca birbirinden farklılık gösteren ihtiyaçlarını normal ve yasal yollarla karşılayamaması durumunda, hedefe ulaşmak için yasaların dışına çıkarak suç niteliği taşıyan davranışlara yönelebilmektedirler (Bilici, 2017). Çocuklar için karşılanması gereken en önemli ihtiyaçların başında ise sevgi, ilgi, şefkat ve eğitim ihtiyaçları gelmektedir. Dolayısıyla çocuğun suça yönelmesi ile bu ihtiyaçlarının ne kadar karşılanıp karşılanmadığı arasında bir ilişki kurulabilir.

Tema 3: Çocukların suça sürüklenmesine yönelik önleyici tedbirler: Bu tema altında yapılan analizlerde olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin geliştirilmesine yönelik eğitim çalışmaları, ailelere yönelik çocuk yetiştirme konusunda eğitimlerin düzenlenmesi, okullarda çocuklara olumlu davranış kazandırma eğitimleri, suç önleme programlarının uygulanması ve suça sürüklenen çocuklara yönelik etkili rehabilitasyon programlarının uygulanması çocukların suça sürüklenmesinde en önemli tedbirler olduğu anlaşılmıştır.

Çocukların suça karışmasını önlemek adına gerek ulusal gerekse de uluslararası birçok hukuki düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeler genel olarak hem çocuğun suça bulaşmasını önlemek hem de bulaştıktan sonra nasıl bir süreç izleneceği konusunda yol gösterici olmaktadır. Ceza adalet sisteminde çocuğun işlediği suça yönelik gerçekleştirilen müdahalelerde amaç; cezalandırma, caydırma, rehabilitasyon, etkisiz hale getirme, kamuyu koruma ve zararın tazmini şeklindedir. Ancak tüm bunlar çocuk suçluluğu oranlarını azaltmamaktadır. Yapılan araştırmalar, Amerika ve Batı Avrupa ülkelerinde ceza adalet sistemindeki uygulamaların birçoğunun çocuklarda suçluluğu azaltmakta yetersiz olduğunu göstermektedir (Perry, McDougall & Farrington, 2005).

Türkiye'deki çocuk adalet sistemi ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakeme Kanunu ve diğer mevzuatlara dayanmaktadır. Ülkemizde ceza adalet sistemi içerisindeki uygulamaların çocuk suçluluğunu azaltmadaki etkinliklerini inceleyen herhangi bir sistematik araştırmaya rastlanmamıştır (Topçuoğlu, 2014). Bununla birlikte çocuk yargılamaları için kurulan özel mahkemeler yargılamanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldıramamaktadır (Sağlam & Aral, 2017). Dolayısıyla söz konusu yasal çerçevenin çocuk suçluluğunu azaltmadaki etkisi tartışma konusudur. Çocuk suçluluğunun her yıl artarak devam etmesi de bu ifadeyi destekler niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de suça sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan makale ve tez türündeki çalışmalarda suça sürüklenen çocukların çoğunun özelliklerinin ve suça sürüklenme nedenlerinin benzer olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların birçoğunun sosyal güvencesi olmayan, düşük gelir ve düşük eğitim düzeyine sahip ailelere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte parçalanmış aile yapısı, ailede geçmişe yönelik sabıka kaydı ve göç olgusu da çocukların suça sürüklenmesinde önemli etkenler olmuştur. Ayrıca cinsiyet bakımından suça sürüklenen çocukların çoğunun erkek olduğu, olumsuz arkadaşlık ilişkilerine sahip oldukları ve işledikleri suçlar bakımından hırsızlık ve gasp/yaralama suçlarının ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır.

Çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin geliştirilen önerileri suç davranışı gerçekleşmeden önce alınabilecek önlemler ve suç davranışı gerçekleşikten sonra alınabilecek önlemler olarak iki kategoride değerlendirmek mümkündür. Suç davranışı meydana gelmeden önce çocuk suçluluğunun önlenmesi için çocukluk döneminde anne-babanın rol model olarak görülmesinden kaynaklı olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin geliştirilmesi, anne ve babanın çocuk büyüme konusunda ebeveynlik öncesi eğitimlerle yeterli bilgi ve birikime sahip olmasının sağlanması, okullarda etkili ve etkin bir eğitim öğretim programı ile çocuklara olumlu davranışların kazandırılması önerileri ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte çocuğun katılımını ön plana çıkaran çocuklara özgü bir teorinin oluşturulması, çocuk deneyim ve bakışını içeren nitel araştırmalara ağırlık verilmesi, çocuğu suça sürükleyen etkenleri önceden tespit ederek çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler kapsamında gelişimsel risk odaklı yaklaşımla suç önleme programlarının uygulanması ve yerel yönetimlerin de sürece katılarak aile, okul ve sokak özelinde çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği şeklinde de öneriler sunulmuştur. Suç davranışı meydana geldikten sonra ise çocukların gözaltına alınması sürecinde ve gözaltına alındıktan sonraki hukuki boyutta uluslararası standartlara uygun adımların atılması ve çocuğun tekrar suça yönelmesini önlemek adına etkili rehabilitasyon programlarının ortaya koyulması yönünde öneriler ön plana çıkmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye’de suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikler bakımından benzer özellikler gösterdiği ve suça sürüklenme nedenlerinin benzer olduğu kanaatine varılmış olsa da suça sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan çalışmaların yeterli olmadığı ve araştırmacıların bu konuda daha çok çalışma ortaya koyması gerektiği kanaatine varılmıştır. Bu çalışma Türkiye’de suça sürüklenmiş çocuklar ile ilgili yayınlanmış 64 çalışmanın içeriksek analizinin değerlendirmesini içermektedir. Çalışmanın suça sürüklenmiş çocuklar ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara yol göstermesi umut edilmektedir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili akademik faaliyette bulunan tüm araştırmacılara teşekkür ederim.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

Y.A.: Fikir/Tasarım, Literatür taraması, Veri toplanması, Veri analizi, Makale yazımı.

Kaynaklar

- Akbaş, E., & Atasü, R. (2009). Modern çocukluk paradigmasının oluşumu, eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 95-103.
- Aksu, H., Karakoç, S., Özgür, B., & Gün, B. (2013). Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 369-377.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması Yayın No: 3395*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Altun, H., Şahin, N., Fındıklı, E., & Sınır, H. (2016). Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi*, 30(3), 196-204.
- Aslan, M. Y. (2008). Çocuk suçluluğu hakkında uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri. *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 88-96.
- Bal, H. (2004). *Çocuk Suçluluğu*. Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Becker-Blease, K.A., Finkelhor, D., & Turner, H. (2008). Media exposure predicts children's reactions to crime and terrorism. *Journal of Trauma & Dissociation*, 9(2), 225-248.
- Bilici, İ. (2017). İnfomal öğrenme, çocuk ve suç olgusu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 21-31.
- Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-36.
- Demir, M., & Bademci, H.Ö. (2016). Suça sürüklenen bir gencin bakış açısıyla çocuk suçluluğu: olgu sunumu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 17-26.
- Dizman, H., Gültekin, G., & Cantürk, G. (2005). Aile ilişkilerinin çocuk suçluluğuna etkisi. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 2, 9-15.
- Dubonoski, R.A., Inaba, M., & Gerkewicz, K. (1983). Corporal punishment in schools: myths, problems and alternatives. *Child Abuse & Neglect*, 7, 271-278.
- Duyan, V. (2011). *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Ailenin ve Okulun Önemi, Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar* (Ed. Hançerli, S., Sevinç, B., Güre, C., Öner, M.C.). Yayın No: 35, Sabev Yayınları, Ankara.
- Ediz, A., & Türe, H. (2015). Ankara ilinde çocuk suçluluğuna yönelten sebeplerin CHAID analizi ile incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(24), 247-250.
- Engin, E., & Kesgin, M. (2013). Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde ilgili kurumlarla etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 13-32.
- Fantuzzo, J., Brouch, R., Beriama, A., Atkins, M., & Marcus, S. (1997). Domestic violence and children: prevalence and risk in five major U.S. cities. *Child Adolescent Psychiatry*, 36, 116-122.
- Fırat, S. İltaş, Y., & Gulmen, M. K. (2016). Adana’da suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Adli Tıp Bülteni*, 21(2), 86-92.
- Gültekin, G. Akduman, B., & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Turkish Archives of Pediatrics*, 42, 156-161.
- Gültekin, A. G. (2007). *Suçta Karışan 12-15 Yaş Grubundaki Çocuklarda Akran İstismarı ve Kendilik Algısının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gümüştaş, F., Yulaf, Y., Gökçe, S., Sağlam, S., & Kütük, E. (2014). Adıyaman ilinde çocuk ve ergen psikiyatri polikliniğine yönlendirilen adli olguların bir yıllık geriye dönük incelenmesi. *Cukurova Medical Journal*, 39(2), 280-289.
- Güngör, M. (2008). Evrensel bir sorun olarak çocuk suçluluğu ve sokakta çalışan ve yaşayan çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 25-43.
- Göcek, G. (2009). *Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuklara Uygulanan Ceza ve Güvenlik Tedbirleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

- Kaplan, B., Çalışkan, Z., Evgin, D., & Caner, N. (2016). Evrensel bir sorun: suça sürüklenen ve suç mağduru olan çocuklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 10-15.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Küçük, A. (2019). Türkiye'de Sosyal ve Siyasal Değişim: 1980 ve Sonrası. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(4), 20-45.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictor of juvenile conduct problems and delinquency. Tony, M., Morris, N. (Ed.), *Crime and Justice*, (s. 29-149). Chicago: University of Chicago Press.
- Perry, A., McDougall, C., & Farrington, D. P. (2005). *Reducing Crime: Effectiveness of Criminal Justice Interventions*. West Sussex, England.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2017). Yargılama süreci devam eden suça sürüklenen çocuklara yönelik hazırlanan destek eğitim programının çocukların duygu ve düşüncelerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 572-588.
- Şen, S., Karbeyaz, K., Toygar, M., & Akkaya, H. (2012). Eskişehir'de suça itilen çocukların sosyodemografik değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 26, 146-155.
- Şirin, M. R. (2011). Şiddet, Televizyon ve Çocuk Dostu Medya, 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Bildiri Kitabı. İstanbul, *Çocuk Vakfı Yayınları*, Yayın No: 88, 163-182.
- Topçuoğlu, T. (2014). Çocuk suçluluğu ve gelişimsel (risk-odaklı) suç önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 217-226.
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suçta Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin İrdelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk ve Suç*. 11. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldız, Ö. (2009). *Toplumsal Değişme Sürecinde Çocuk Suçluluğunda Yeni Boyutlar*. VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Yörükoğlu, A. (1989). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. 3. Baskı, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Zengin, E., & Kesgin, M. (2013). Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde ilgili kurumlarla etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 13-32.